

ÚJ TABULATA FAJ A SZENDRŐI KÖZÉPSŐ-DEVONBÓL

MIHÁLY SÁNDOR

A szerző új *Tabulata* fajt (Anthozoa) ír le a Szendrői-hegységből, mely rétegtani jelentőségű a hegység devon rétegsorának tagolása szempontjából

A Szendrői-hegységből előkerült gazdag középső-devon *Tabulata* anyagból egy *Alveolites* sp 2 névvel elkülönített — az irodalomból eddig nem ismert — példányt ábrázoltam (1978a) Megjegyeztem, hogy megfelelő irodalom birtokában pontosabban meghatározható lesz Ezzel arra utaltam, hogy esetleg új fajról lehet szó CH IVEN (1980) szintén leírt és ábrázolt egy példányt *Squameoalveolites* sp néven, melyről feltételezte, hogy új alakkal van dolga, de egy példány állván rendelkezésére, nem vezette be új fajként az irodalomba A két egymástól függetlenül említett leírás és ábrázolás részletes tanulmányozása és összevetése alapján bebizonyosodott, hogy a példányok azonos fajba — mégpedig új fajba — tartoznak

Phylum Coelenterata FREY et LEUCKART, 1847
Classis Anthozoa EHRENBERG, 1834
Ordo Tabulata MILNE EDWARDS et HAIME, 1850
Familia Favositidae DANA, 1846
Subfamilia Alveolitinae DUNCAN, 1872
Genus Squameoalveolites MIRONOVA, 1969

Squameoalveolites weni n sp.

I' tábla 1—3

1978 *Alveolites* sp 2 — MIHÁLY pp 133, 158, Taf X Fig 3
1980 *Squameoalveolites* sp — IVEN p 150, Taf VII Fig 2, 5

Holotypus 1 db corallit-telep (MÁFI Múz Paleoz Gyűjt D 117)
Paratypusok 2 db másik telep (MÁFI Múz Paleoz Gyűjt D 109, D 144), melyek Szendrőlád, Irnak-hegy ÉNy-1 oldaláról valók Továbbá CH IVEN 1 példánya (GIK 839) a Rajnai-Palahegységből (Németország)
Locus typicus Szendrőlád (Borsod-Abaúj-Zemplén m), Irnak-hegy ÉNy-1 oldala
Stratum typicum Középső-devon, eifeli—alsó-giveti szurke, crinoidéas—tabulatás mészkő
Derivatio nominis Christoph IVEN német paleontológus tiszteletére, aki szintén megtalálta a fajt a németországi középső-devonban

Descriptio A holotypus kőzetbe ágyazott teleptoredék, így pontos alakja és méretei nem adhatók meg. A corallitok szabálytalanul elágazóak, a telep középpontjából kiindulva sugárszerűen szétágazva, ferdén hullámos lefutásúak. Különösen jól látszik ez a D 109 sz. példányon. A corallitok egymástól különböző távolságban helyezkednek el, egyenlőtlenül megnyúltak, elrendeződésük a telep felszíne felé gyakran függőleges irányú. A corallitok keresztmetszete ovális, néha megnyúlt, szögletes. Ennek megfelelően nagyobbik átmérőjük 1,3–1,5 mm, kisebbik átmérőjük (szélesség) 0,5–1,2 mm között váltakozik (IVEN-nél 0,6–1,2 mm). Magasságuk 0,4–0,7 mm. A corallitok fala vékony, 0,1–0,2 mm (IVEN példányánál 0,1–0,34 mm). IVEN szerint a corallitok falának alján, igen ritkán, egy erős szeptumtuska is megfigyelhető, ezt a holotypusnál nem találtam. A falpórusok a megtartási állapot miatt szintén nem láthatók (IVEN-nél átmérőjük 0,12–0,15 mm). A tabulák vékonyak, egyenesek és vízszintesek (horizontálisak). Egymástól való távolságuk 0,2–0,4 mm.

Diagnosis differentialis A faj a *Crassalveolites polonicus* NOWINSKI-hez áll legközelebb. Abban azonban eltér tőle, hogy annak falpórus-méretei nagyobbak (0,25–0,30 mm). CH IVEN szerint a fajlító-különbség is döntő, a *Cr polonicus* felső-giveti emeletbe tartozó.

Az új faj jelentősége főleg abban áll, hogy a németországi paratypus — mellyel a magyarországi holotypus megegyezik — a rajnai devon típus-terület pontosan beszíntezett rétegei közül az alsó-givetiben fordult elő. Ez módot adott arra, hogy a szendrői devon rétegekben (eifeli-giveti) további finomításokat végezhesünk. Az azonosság alapján nagy valószínűséggel megállapíthatjuk az Irnak-hegyi lelőhely (az egyik leggazdagabb szendrői Tabulata lelőhely) zátonymészkovének alsó-giveti emeletbe való tartozását.

IRODALOM — SCHRIFTTUM

- IVEN CH 1980 Alveolitiden und Helolitiden aus dem Mittel- und Oberdevon des Bergischen Landes, Rheinisches Schiefergebirge — Palaeontogr Abt A 167 4–6 pp 121–179
- MIHÁLY S 1978a A Szendrői-hegység középső-devon Tabulatái — Geol Hung Ser Geol 18 pp 117–191
- MIHÁLY S 1978b Újabb őslénytani adatok a szendrői devon ismeretehez — Földt Int Évi Jel 1976-ról, pp 95–112
- NOWINSKI A 1976 Tabulata and Chaetetida from the Devonian and Carboniferous of Southern Poland — Paleont Polon 35 pp 2–125

EINE NEUE TABULATA-ART AUS DEM MITTELDEVON VON SZENDRŐ (NO-UNGARN)

von
S MIHÁLY

Vom Szendrő-Gebirge wird eine neue Tabulata-Art (Anthozoa) beschrieben, die von stratigraphischer Bedeutung für die Gliederung der Devon-Schichtenfolge des Gebirges ist.

Aus dem reichen mitteldevonischen *Tabulata*-Material, das vom Szendrő-Gebirge zum Vorschein gekommen war, habe ich ein, unter dem Namen *Alveolites* sp 2 unterschiedenes, aus dem Schrifttum bisher unbekanntes Exemplar abgebildet (1978a). Dabei habe ich notiert, dass beim Vorliegen einer entsprechenden Literatur diese Form noch genauer bestimmt werden kann. Damit habe ich darauf hingewiesen, dass es sich eventuell um eine neue Art handeln konnte. CH IVEN (1980) hat ebenfalls ein Exemplar unter dem Namen *Squameoalveolites* sp beschrieben und abgebildet, wobei er annahm, dass er mit einer neuen Form zu tun hatte, doch wegen des Vorhandenseins eines einzigen Exemplares führte er diese nicht als eine Neuart in das Schrifttum ein. Aufgrund des ausführlichen Studiums und Vergleiches der beiden, voneinander unabhängig veröffentlichten Beschreibungen und Abbildungen hat es sich vergewissert, dass die Exemplare der gleichen Art — und zwar einer Neuart — angehörten.

Phylum Coelenterata FREY et LEUCKART, 1847
 Classis Anthozoa EHRENBERG, 1834
 Ordo Tabulata MILNE EDWARDS et HAIME, 1850
 Familia Favositidae DANA, 1846
 Subfamilia Alveolitinae DUNCAN, 1872
 Genus Squameoalveolites MIRONOVA, 1969

Squameoalveolites vena n. sp.

Tafel I, Fig 1—3

1978 *Alveolites* sp 2 — MIHALY pp 133, 158, Taf X Fig 3
 1980 *Squameoalveolites* sp — IVEN p 150, Taf VII Fig 2, 5

H o l o t y p u s 1 Corallit-Kolonie (Palaozoische Sammlung des Museums der Ungarischen Geologischen Anstalt, D 117)

P a r a t y p e n 2 andere Kolonien (Palaozoische Sammlung des Museums der Ungarischen Geologischen Anstalt, D 109, D 144), die vom Nordwesthang des Irnak-Berges von Szendrőlad stammen. Ferner 1 Exemplar CH IVEN's (GIK 839) vom Rheinischen Schiefergebirge (Deutschland).

L o c u s t y p i c u s Szendrőlad (Kom Borsod-Abaúj-Zemplén), Nordwesthang des Irnak-Berges

S t r a t u m t y p i c u m Mitteldevon, Eifelen—unteres Givetien, grauer Crmoideen—Tabulaten-Kalkstein

D e r i v a t i o n o m i n i s zu Ehren des deutschen Palaontologen Christoph IVEN, der die Art im Mitteldevon Deutschlands ebenfalls gefunden hat

D e s c r i p t i o Der Holotypus stellt ein, im Gestein eingebettetes Fragment einer Kolonie dar, so können weder seine genaue Form, noch seine Abmessungen angegeben werden. Die Corallite sind unregelmässig vom Mittelpunkt der Kolonie ausgehend, radial verzweigt und von schragem, welligem Lauf. Das ist am Exemplar D 109 besonders deutlich zu sehen. Die Corallite liegen in verschiedenen Abständen voneinander, sind ungleichmässig ausgezogen, oft senkrecht auf die Oberfläche der Kolonie gerichtet angeordnet. Im Querschnitt sind die Corallite oval, manchmal ausgezogen, winkelig. Dementsprechend variiert ihr grosserer Durchmesser zwischen 1,3 und 1,5 mm, ihr kleinerer Durchmesser (Breite) zwischen 0,5 und 1,2 mm (bei IVEN 0,6—1,2 mm). Ihre

Hohe ist 0,4 bis 0,7 mm Die Wand der Corallite ist dünn, 0,1 bis 0,3 mm (bei IVEN's Exemplar 0,1—0,34 mm) Nach IVEN lässt sich an der Basis der Corallitwand sehr selten ein starker Septumdorn auch beobachten, das hat der Verfasser beim Holotypus nicht gefunden Wegen des Erhaltungszustandes sind die Wandporen auch nicht sichtbar (bei IVEN ist ihr Durchmesser 0,12 bis 0,15 mm) Die Tabulen sind dünn, gerade und waagrecht (horizontal) Ihr Abstand voneinander variiert zwischen 0,2 und 0,4 mm

Diagnosis differentialis Die Art steht *Crassialveolites polonicus* NOWINSKI am nächsten Sie weicht allerdings von diesem dadurch ab, dass die Abmessungen ihrer Wandporen grösser sind (0,25—0,30 mm) Nach CH IVEN ist auch der Unterschied in der stratigraphischen Reichweite von entscheidender Bedeutung, *Cr polonicus* sei zum Obergivetien gehörig

Die Bedeutung der Neuart besteht hauptsächlich darin, dass der Paratypus von Deutschland — mit dem der Holotypus aus Ungarn übereinstimmt — gerade im Untergivetien der stratigraphisch genau horizontalen Schichten des rheinlandischen Devon-Typusgebietes vorkam Dies hat uns ermöglicht die Stratigraphie der Devonschichten von Szendrő weiter zu verfeinern (Eifellen—Givetien) Aufgrund der Identität können wir die Zugehörigkeit des Riffkalksteins der Lokalität Irnak-Berg (eine der reichsten Tabulata-Fundorte im Szendrő-Gebiet) zum Untergivetien mit grosser Wahrscheinlichkeit feststellen

I. tábla — Tafel I

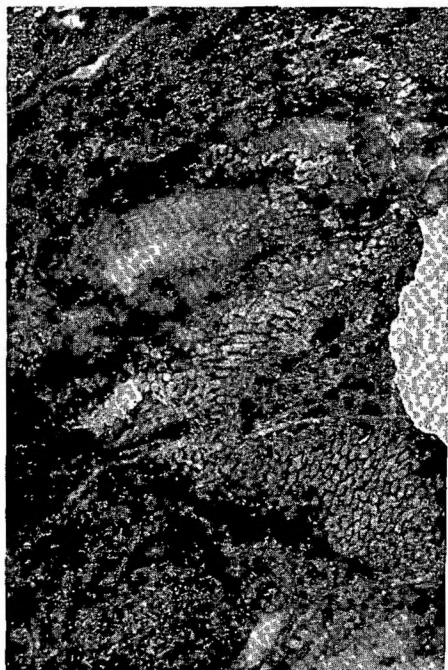
- 1 *Squameoalveolites weni* n sp (D 109) — 2×
- 2 *Squameoalveolites weni* n sp (D 117) — Holotypus 1,5×
- 3 *Squameoalveolites weni* n sp (D 144) — 2×

1

2

3

